

Ukupna emisija SO₂ iz termoelektrana na Zapadnom Balkanu bila je 2,5 puta veća od ukupne emisije svih termoelektrana u EU

Novi izveštaj mreže CEE Bankwatch-a i Centra za Istraživanje energetike i čist vazduh (CREA), u saradnji sa Centrom za ekologiju i energiju i Centrom za životnu sredinu, pokazuje da je u 2020. godini ukupna emisija SO₂ iz termoelektrana na Zapadnom Balkanu bila je 2,5 puta veća od ukupne emisije svih termoelektrana u EU.

Najveći prestupnik emisija sumpor dioksida u regiji je termoelektrana Ugljevik čije emisije premašuju zbir ograničenja za sve četiri države regiona koji imaju nacionalne planove za smanjenje emisije, dok je Kakanj 7 emitovao 15 puta više SO₂ u odnosu na dozvoljenu granicu.

Dodatno, termoelektrana Gacko je najveći prestupnik kada je u pitanju emisija lebdećih čestica, emitujući pet puta više od dozvoljenog.

Zdravstveni modeli pokazuju da je, od 2018. do 2020. godine, skoro 19.000 smrtnih slučajeva povezano sa emisijama iz termoelektrana na ugalj na zapadnom Balkanu.

„Iz priloženih rezultata vidi se sva besmislenost oko postrojenja za odsumporavanje u RITE Ugljevik. Uloženo je previše novca i vremena da bi ovo postrojenje tek povremeno i pro-forme radi – neko se ovde igra sa parama i ljudskim životima, ali niko i dalje ne odgovara“, kaže Majda Ibraković iz Centra za životnu sredinu.

Denis Žiško iz Centra za ekologiju i energiju ističe da je krajnje vreme da se političari u BiH uozbilje, prestanu da troše vreme i novac na bajke o zamenskim blokovima i počnu da ispunjavaju preuzete međunarodne obaveze.

„Prioritet bi im trebao biti zaštita zdravlja građana BiH, a ne politički populizam i tenderi“, smatra Žiško.

Zemlje Zapadnog Balkana od 2018. imaju obavezu da smanje emisije iz termoelektrana u skladu sa EU Direktivom o velikim ložištima. Međutim, u 2020. godini su termoelektrane u BiH obuhvaćene Nacionalnim planom za smanjenje emisije emitovale čak deset puta više sumpor-dioksida nego što je dozvoljeno – 220.411 tona, dok su dozvoljene emisije bile 22.195 tona.

„Za elektrane koje se ne mogu odmah zatvoriti, vlade moraju ograničiti broj radnih sati dok se ne ispune standardi emisija, kako bi se spasili životi. Paralelno s tim, hitno se mora pojačati ulaganja u mere energetske efikasnosti i održive oblike obnovljive izvore energije, a zajedno sa svim relevantnim akterima, posebno pogođenim zajednicama, potrebno je izraditi planove za pravednu tranziciju za radnika i zajednica“, kazao je Davor Pehčevski iz mreže CEE Bankwatch.

Prema izveštaju, Nacionalni plan za smanjenje emisije BiH trenutno pokriva sedam elektrana na ugalj i jedno manje postrojenje koje koristi mazut. Još tri termoelektrane na ugalj su režimu opt-out, što im omogućava da rade ukupno 20.000 sati u periodu od 1.

Ukupna emisija SO₂ iz termoelektrana na Zapadnom Balkanu bila je 2,5 puta veća od ukupne emisije svih termoelektrana u EU

januara 2018. do 31. decembra 2023. godine, nakon čega se moraju ili zatvoriti ili uskladiti sa graničnim vrednostima emisije za nova postrojenja prema Direktivi o industrijskim emisijama. Reč je o TE Tuzla 3, Tuzla 4 i Kakanj 5.

BiH takođe ima jedno novije postrojenje koje ne kvalifikuje za uključivanje u NERP – Stanari, koje je zvanično počelo sa radom u septembru 2016. godine i od samog početka imalo obavezu da poštuje granične vrednosti LCPD.

Postrojenja uključena u NERP Bosne i Hercegovine nisu usaglašena sa plafonima zagađenja ni za jednu zagađujuću materiju: sumpor dioksid, prašinu ili okside azota.

Najozbiljnija kršenja, kao i u drugim zemljama regiona, odnose se na sumpor-dioksid. U 2020. godini emisija sumpor dioksida iz postrojenja uključenih u NERP u BiH dostigla je skoro deset puta više od dozvoljenog – 220.411 tona, u poređenju sa gornjom granicom od 22.195 tona. Apsolutne emisije porasle su u 2020. godini u odnosu na 2018. i 2019. godinu. Kakanj 7 je ponovo imao najveće prekoračenje u 2020. godini – skoro petnaest puta više od svog plafona. Takođe je emitovao više sumpor-dioksida nego u 2019. godini.

Emisija prašine u 2020. godini iznosila je 2.686 tona u poređenju sa gornjom granicom od 1.689 tona. To je u velikoj meri posledica velike emisije prašine iz elektrane Gacko, koja je bila preko pet puta veća od gornje granice, kao i iz elektrane u Ugljeviku, koja su bila dvostruko veća od plafona.

Emisije azot-oksida u 2020. godini iznosile su 16.367 tona, u poređenju sa gornjom granicom od 12.365 tona. I ovdje je Kakanj 7 imao najveće prekoračenje, sa više nego dvostrukom emisijom u odnosu na dozvoljenu.

Tekuće investicije

Izveštaj pokazuje da Bosna i Hercegovina do sada nije postavila jasan plan za postepeno ukidanje uglja. Postrojenja u opt-out režimu moraju biti zatvorena kada dostignu ograničenje od 20.000 radnih sati ili najkasnije do kraja 2023. godine. Zvanične projekcije da će nekoliko NERP elektrana raditi posle 2030. godine izgledaju krajnje nerealno s obzirom da je njihova prosečna starost već 40 godina.

Elektroprivreda Bosne i Hercegovine (EPBiH) planira da investira u opremu za odsumporavanje Kakanj 7 i Tuzla 6, ali izgleda da za to još nije osigurala sredstva, prema najnovijem operativnom planu kompanije.

Početkom 2021. godine otvoren je tender za odsumporavanje za Kakanj 7, ali nije poznato da li je izabran izvođač radova. Takođe nije jasno kada će druga postrojenja biti zatvorena, niti kako će se otkloniti kršenje za emisije prašine i NO_x.

U slučaju Ugljevika, oprema za odsumporavanje još uvek ne funkcioniše ni nakon 12 godina od potpisivanja ugovora o finansiranju. Finansirana je zajmom Japanske agencije za

Ukupna emisija SO₂ iz termoelektrana na Zapadnom Balkanu bila je 2,5 puta veća od ukupne emisije svih termoelektrana u EU

međunarodnu saradnju (JICA) potpisanim 2009. godine. Radovi na opremi za denitrifikaciju počeli su tek 2017. godine, a probne operacije započete su u decembru 2019. Činilo se da će u 2020. emisija SO₂ biti znatno niža, opravdavajući ulaganje od 85 miliona evra.

Međutim, u februaru 2020. prijavljeni su tehnički problemi. Filteri za prašinu u postrojenju, koje je pre više od tri godine remontovala češka kompanija Termochem po ceni od oko 10 miliona evra, bili su neispravni, a njihovo pravilno funkcionisanje preduslov je za odsumporavanje. Operator postrojenja potrošio je dodatnih 100.000 evra na studiju koja je trebala da pokaže kako rešiti problem.

U februaru 2021. godine, elektrana još uvek nije imala operativnu dozvolu za novu instalaciju. RiTE Ugljevik, operator elektrane, zatražio je „tehničku pomoć“ za dobijanje dozvole, dodajući još 100.000 evra troškovima projekta. Ugovor je dodeljen kompaniji u vlasništvu gradonačelnika Zvornika, postavljajući mnoštvo pitanja o tome zašto javno preduzeće RiTE Ugljevik nije u mogućnosti da samo obezbedi dozvolu za rad.

Izvor: capital.ba, bankwatch.org